Storstockholms brandförsvar

YTTRANDE
2025-10-07
SSBF dnr 2060/2025

Yttrande om granskningsförslag till ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (ert dnr RS 2025-0095)

Storstockholms brandförsvar (SSBF) har getts möjlighet yttra oss om samrådsförslag till ny regional utvecklingsplan. SSBF ger synpunkter utifrån vår roll som ansvarig myndighet för kommunal räddningstjänst i enlighet med lag (2003:778) om skydd mot olyckor. SSBF bidrar till att skapa trygghet genom att förebygga olyckor och genomföra kommunala räddningsinsatser om en olycka ändå inträffar. Vår roll kopplat till den regionala utvecklingen är att vara en del av samhällets skydd mot olyckor, hantering av kriser och civilt försvar, samt att samverka med andra aktörer i dessa frågor.

RUFS:en är i grunden ett visionärt dokument som framförallt fokuserar på *vad* regionens aktörer ska sträva efter, och det är först i efterföljande planeringen som det konkretiseras *hur* vårt samhälle ska uppnå en ökad robusthet. Mycket av det vi har att tillföra handlar framförallt om *hur* man kan förbättra samhällets robusthet mot olyckor, kriser och krig, men det är på en nivå som kan anses vara för detaljerad för RUFS:en. Vi kommer även fortsättningsvis stötta de andra aktörerna i regionen med hur de rent konkret kan arbeta för att öka samhällets robusthet – bland annat genom att kommunicera vad vi behöver för att kunna genomföra effektiva räddningsinsatser och hur olika utformningar av brandskydd påverkar robustheten.

Samhällets robusthet mot olyckor, kriser och krig

Storstockholms brandförsvar ser positivt på att Region Stockholm tydligt prioriterar robusthet och motståndskraft i den regionala utvecklingsplanen. Vår förväntan är att detta perspektiv också leder till resultat i praktiken – i den fysiska planeringen, i ansvarstagande hos regionens aktörer och att system byggs med funktionalitet, säkerhet och beredskap. För att skapa en verkligt robust region krävs att alla aktörer tar sin del av ansvaret och att verksamheter och enskilda i så stor utsträckning som möjligt kan hantera störningar på egen hand.

SSBF ser fortfarande exempel på att verksamhetsutövare tenderar att i för hög grad förlita sig på räddningstjänsten för att hantera situationer som egentligen borde lösas genom egna förebyggande åtgärder, såsom alternativa utrymningsvägar eller hantering av översvämningar. För ett robust samhälle krävs ett tillfredsställande grundskydd hos verksamhetsutövare och enskilda, där räddningstjänstens roll snarare är att komplettera skyddet, inte att utgöra dess grundförutsättning.

På regional nivå är transportinfrastrukturen ett tydligt exempel på ett sårbart område, där en störning snabbt kan få omfattande följdeffekter för regionen och till och med på nationell nivå. Mot denna bakgrund ser vi mycket positivt på att robusthetens roll nu framhävs i arbetet för att åstadkomma ett transporteffektivt samhälle. På lokal nivå handlar robusthet till stor del om att skapa grundläggande förutsättningar för

räddningstjänstens insatser, såsom framkomliga vägar för utryckningsfordon, tillgång till vatten för brandsläckning och att byggnader inte görs alltför sårbara genom ensidigt beroende av komplexa tekniska system.

Precis som RUFS:en nämner är det särskilt viktigt att tekniska försörjningssystem, kritisk infrastruktur och andra samhällsviktiga verksamheter har ett tillräckligt skydd. Detta kan till exempel innebära att många samhällsviktiga verksamheter och tekniska försörjningssystem behöver ha ett högre brandskydd som inte enbart syftar till att människor i byggnaden/anläggningen ska hinna utrymma, vilket är minimikraven i BBR, utan som även ger ett tillfredsställande skydd av själva verksamhetens funktion.

Ny bebyggelse måste utformas med beredskap för störningar och risker, både kopplade till klimatförändringar och till olyckor, kriser och krig. Vi vill därför särskilt lyfta vikten av ett mer robust byggande. Det innebär att bränder inte ska leda till totalskador, och att brandskyddet ska vara robust nog att fungera även vid långvariga strömbortfall. Exempelvis behöver räddningshissar och andra kritiska system säkerställas genom lösningar som inte är sårbara vid elavbrott.

En annan viktig strategisk fråga är att regionens aktörer behöver skapa goda möjligheter för räddningstjänsten att enkelt kunna hämta vatten för brandsläckning på flera olika platser, särskilt i anslutning till samhällsviktiga verksamheter. Detta är särskilt viktigt för de fall då brandpostnätet inte längre fungerar, till exempel vid ett långvarigt strömbortfall, och det är ett exempel på hur kommunerna kan ta hänsyn till befolkningsskyddet i planläggning och bygglovgivning enligt plan- och bygglagen. Rätt utformade kan branddammar även bidra positivt med andra värden, exempelvis skyfallshantering.

Det är positivt att RUFS:en lyfter att man ska motverka sabotage. Både riskhantering, projektering av nya anläggningar/verksamheter och den vardagliga driften behöver ta hänsyn till aktörsdrivna hot i större utsträckning, särskilt vid planering av kritisk infrastruktur och samhällsviktiga verksamheter. Det är inte tillräckligt att enbart dimensionera utifrån risken för olyckshändelser.

Regionens rumsliga utveckling

Målet om att en betydande andel av nytillkommen bebyggelse ska lokaliseras i den regionalt prioriterade bebyggelsestrukturen innebär många fördelar, men samtidigt också flera av de utmaningar som förtätning av befintliga lägen medför, till exempel att en förtätning innebär att fler människor kan drabbas vid en olyckshändelse. Förtätningar innebär dessutom ofta att man bygger allt närmare riskkällor och utvecklingen går mot allt fler överdäckningar i regionen, vilket medför risker för de som vistas under och ovanpå överdäckningen. Även infrastrukturen kan påverkas av de smygande, gradvisa förändringar av risker i omgivningen som kommer av att man bygger närmare eller ovanpå transportinfrastruktur.

Vi ser positivt på att RUFS:en anger att man behöver ta hänsyn till risken för olyckor, översvämning, ras, skred och erosion vid planering av ny bebyggelse, och särskilt vid lokalisering, placering och utformning av samhällsviktiga verksamheter. Det är viktigt att

de här frågorna beaktas så tidigt som möjligt i den fortsatta rumsliga utvecklingen av regionen, och på en strategisk nivå, så att man inte lämnar det till att lösas i enskilda detaljplaner och projekt. Det är också positivt att RUFS:en lyfter behovet av att säkerställa de samhällsviktiga verksamheternas möjligheter att utvecklas.

Vi ser positivt på att RUFS:en belyser att vägtransportsystemet behöver tillgodose räddningstjänstens möjligheter att komma fram.

Olycksperspektivet i hållbarhetsbegreppet

Att minska konsekvenserna av de bränder som inträffar är en viktig aspekt av en hållbar samhällsutveckling. Ett sätt att minska utsläpp av växthusgaser från bygg- och anläggningssektorn är att se till att bygga mer robust så att de bränder, och andra olyckor, som inträffar inte leder till omfattande skador som innebär att byggnader måste rivas och ersättas. Ett exempel på detta är att sträva mot att göra material- och teknikval som leder till bättre robusthet vid olyckor och bränder. Samhällets omställning till mer gröna tekniker (exempelvis solceller, elbilar, batterilager och vätgas) för med sig många fördelar men kan också medföra ”nya” risker och påverka olycksförlopp negativt. En del av problematiken handlar om att de kan ge upphov till nya olyckor, till exempel bränder i batterilager (som kan ge upphov till stora mängder förorenat släckvatten och snabb rökspridning) och vätgasledningar. En annan del handlar om att det kan bli svårare att hantera vissa olyckor, till exempel kan solcellsanläggningar begränsa möjligheterna när man ska släcka vinds- och takbränder, och trästommar kan göra det mer riskfyllt att släcka inuti en byggnad där det brunnit länge. Skydd mot olyckor är en viktig hållbarhetsaspekt som påverkar både den sociala, ekonomiska och miljömässiga hållbarheten och det är viktigt att inte bara fokusera på enskilda nyckeltal utan att tänka igenom alla aspekter vid val av material och tekniker.

Beredning av ärendet

Remissvaret har beretts av Anna Ståhle Bofjäll och Sofia Malmström. Enhetschef för Samhällsbyggnad och särskilda uppdrag, Robin Haglund, har interngranskat yttrandet.

Petronella Norell

Avdelningschef Riskhantering